

RONDETAfelGESPReK 26 SEPTEMBER 2024 - VASTE COMMISSIE VOOR LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT - GESPREKSNOTITIE STEF BLOK, LID EUROPESE REKENKAMER

1. Inleiding

De regelgevingsnormen van de EU op het gebied van dierenwelzijn behoren tot de strengste ter wereld; ze omvatten algemene vereisten inzake het fokken, vervoeren en slachten van landbouwdieren en specifieke vereisten voor bepaalde diersoorten.

Onze beoordeling met betrekking tot dierenwelzijn gaf een kloof aan tussen ambitieuze doelstellingen en praktische uitvoering ([SR 31/2018](#)). Wij constateerden dat EU-acties ter verbetering van dierenwelzijn succesvol waren op sommige terreinen, maar dat er vertraging is opgetreden in de uitvoering ervan en dat er op bepaalde gebieden nog tekortkomingen bestaan met betrekking tot welzijnskwesties op het landbouwbedrijf, tijdens het vervoer en bij het slachten. Wij hebben aanbevelingen gedaan inzake het strategisch kader, de handhavings- en begeleidingsacties van de Commissie om de lidstaten te ondersteunen bij de naleving, en acties om het verband tussen dierenwelzijn en het landbouwbeleid te versterken. In onze follow-up, zagen we dat de Commissie op de meeste van onze aanbevelingen actie heeft ondernomen ([Jaarverslag 2021](#), bladzijde 130).

In deze gespreksnotitie richt ik mij op ons meest recente werk, onze [analyse 03/2023](#) 'Vervoer van levende dieren in de EU: uitdagingen en kansen'.

2. Vervoer van levende dieren in de EU

In ons rapport worden de belangrijkste factoren achter het vervoer van levende dieren omschreven en worden de tendensen in het dierenvervoer geïllustreerd. Het rapport is voornamelijk gebaseerd op openbaar beschikbare informatie, materiaal dat specifiek voor dit doel is verzameld en ons eerder werk. Het biedt een gelegenheid om met het oog op de komende herziening van de EU-wetgeving inzake dierenwelzijn tijdig bij te dragen aan het debat over het vervoer van dieren.

In de periode 2017-2021 werd in totaal 1,6 miljard levende dieren vervoerd tussen lidstaten en van of naar niet-EU-landen ([figuur 2](#)). De veestapelproductie is niet gelijkmatig over de EU verdeeld ([figuur 4](#)) en binnen afzonderlijke lidstaten zijn er ook verschillen in de dichtheid van de veestapelproductie tussen regio's.

Verscheidene onderling samenhangende factoren — voornamelijk van economische en regelgevende aard — beïnvloeden het vervoer van vee binnen de EU en naar niet-EU-landen. De EU-wetgeving inzake het vervoer van dieren wordt niet gelijkmatig door de lidstaten gehandhaafd en het risico bestaat dat vervoerders gebruikmaken van de mazen in de wet die het gevolg zijn van de verschillende nationale sanctiesystemen. Het gemeenschappelijk landbouwbeleid heeft de dierlijke productie gesteund om een stabiele aanvoer van betaalbaar voedsel te garanderen en heeft acties gestimuleerd ter bevordering van meer dierenwelzijn op het landbouwbedrijf. In dit beleid is tot dusver echter geen aandacht besteed aan het dierenwelzijn tijdens het vervoer.

Economische factoren vormen de belangrijkste drijvende kracht achter het vervoer van dieren. In een interne markt proberen marktdeelnemers zoals landbouwers en vleesproducenten hun kosten te verlagen, hun inkomsten te maximaliseren en hun schaalvoordelen te optimaliseren door gebruik te maken van kostenverschillen tussen de lidstaten.

Specialisatie vindt plaats op regionaal niveau, maar ook op bedrijfsniveau, waarbij landbouwbedrijven zich specialiseren in één soort, bijvoorbeeld pluimvee (vlees of eieren), varkens, kalveren of melkkoeien, of in één productiefase, bijvoorbeeld fokken of mesten.

Deze specialisatie draagt onder meer bij tot het vervoer van levende dieren tussen lidstaten, bijvoorbeeld:

- o in Duitsland vetgemeste en geslachte varkens worden vaak in Denemarken of Nederland geboren;
- o in Frankrijk, Ierland of Litouwen geboren runderen worden vaak vetgemest en geslacht in Spanje of Italië.

In twee studies zijn de voor- en nadelen van langeafstandsvervoer van levende dieren voor de slacht beoordeeld, vergeleken met lokaal slachten gevolgd door het vervoer van vlees.

In de studie van 2017 werden de kosten geraamd van het vervoer, van Nederland naar Polen, van legkippen aan het einde van hun productieve leven, en het vervoer van levende lammeren van Hongarije naar Italië ([figuur 7](#)). In het eerste geval was het wegens hogere slachtkosten in Nederland dan in Polen goedkoper om levende dieren te vervoeren in plaats van vlees. Hoewel het in het tweede geval goedkoper was om vlees te vervoeren in plaats van levende dieren, werden de lammeren toch vervoerd omdat andere factoren de overhand hadden (bijv. de beperkte slachtcapaciteit in Hongarije)

[Figuur 10](#) laat de landen zien waar de belangrijkste exporteurs van elke soort hun levende dieren naartoe vervoeren. De belangrijkste ontvangers zijn meestal buurlanden, maar dieren worden vaak veel verder weg vervoerd, ook buiten de EU.

Verschillen in kosten tussen productiefasen (bijv. fokken en afmesten) kunnen van invloed zijn op het vervoer van dieren. Biggen zijn relatief goedkoop in Denemarken en Nederland, hetgeen een verklaring vormt voor het grote aantal biggen dat vanuit beide landen naar Duitsland wordt vervoerd. Het afmesten van slachtvarkens is in Duitsland duurder dan in Denemarken, maar de vleesindustrie in Duitsland is efficiënter door de lagere arbeidskosten.

Op onze [website](#) is het [Interactieve online dashboard \(transport van levende dieren in de EU\)](#) opgenomen, waarmee u zelf kunt nagaan wat de belangrijkste bestemmingen zijn van diertransporten en waarmee u een vergelijking kunt maken.

3. Samenvattend – uitdagingen en kansen

Het vervoer van levende dieren kan negatieve gevolgen hebben voor het dierenwelzijn. De EU heeft initiatieven genomen om het welzijn van dieren tijdens het vervoer te verbeteren, door wetgeving vast te stellen en toe te zien op de naleving ervan door de lidstaten. Economische factoren zijn de belangrijkste drijfveer achter het vervoer van dieren. De verschillen in kosten tussen de lidstaten en de noodzaak om schaalvoordelen te benutten hebben geleid tot specialisatie in de veehouderij en tot de concentratie in de slachtsector, waardoor het vervoer van dieren wordt aangemoedigd. Consumentenvoorkeuren kunnen ook van invloed zijn op de mate waarin marktdeelnemers bereid zijn om levende dieren te verplaatsen.

De negatieve gevolgen van het vervoer voor het dierenwelzijn kunnen worden beperkt door het aantal transporten en de duur ervan te verminderen en de omstandigheden voor levende dieren tijdens het vervoer te verbeteren. Wij hebben verschillende uitdagingen en kansen in kaart gebracht voor EU-beleidsmakers en belanghebbenden, waarmee rekening kan worden gehouden bij de komende herziening van de EU-wetgeving op dit gebied.

Vaststelling van alternatieven voor het vervoer van levende dieren. Vervoer van vlees in plaats van levende dieren kan duurzamer zijn vanuit het oogpunt van het dierenwelzijn en het effect op het milieu en de klimaatverandering, maar vanuit economisch oogpunt is het misschien niet altijd rendabel. Een andere manier om het vervoer van dieren gedeeltelijk te verminderen, is de slacht dichterbij de productielocatie te brengen. Het zoeken naar manieren om de ontwikkeling van lokale slachthuizen en het gebruik van mobiele slachtfaciliteiten te bevorderen en te stimuleren, zou hiertoe kunnen bijdragen, hoewel het hierbij meestal gaat om kleinschalige oplossingen die tegemoetkomen aan specifieke behoeften en een nichevraag.

Betere informatieverstrekking aan consumenten om hen te helpen geïnformeerde keuzes te maken.

Consumentenkeuzes zouden een belangrijke rol kunnen spelen bij het stimuleren van veranderingen. Consumenten geven meestal de voorkeur aan lokaal geproduceerd vlees, en sommigen zijn bereid meer te betalen als zij op de hoogte worden gebracht van goede omstandigheden op het gebied van dierenwelzijn. De op voedsletiketten gebruikte terminologie en het grote aantal etiketteringsregelingen in de lidstaten brengen de consument echter vaak in verwarring. Meer transparantie en harmonisatie, bijvoorbeeld via een EU-etiketteringssysteem voor dierenwelzijn, zou de consument kunnen helpen een geïnformeerde keuze te maken. Met haar verkoopbevorderingscampagnes helpt de Commissie de landbouwers en de voedingsmiddelenindustrie van de EU om hun landbouwproducten, waaronder vlees (vers, gekoeld en bevroren) en vleesbereidingen, te verkopen.

Bevordering van structurele veranderingen om over te gaan naar een duurzamere voedselvoorzieningsketen.

Met de Europese Green Deal en de “van boer tot bord”-strategie wordt de overgang naar een duurzamer voedselsysteem bevorderd. Een dergelijke overgang vergt structurele veranderingen in de toeleveringsketen en in consumptiepatronen. Goed ontworpen financiële initiatieven zouden een directe rol kunnen spelen door het juiste prijssignaal af te geven en de juiste stimulansen te bieden voor duurzaam gedrag van producenten, gebruikers en consumenten.

Toekenning van een geldwaarde aan dierenleed en de verrekening daarvan in de vervoerskosten en in de prijs van vlees. De kwaliteit van het dierenwelzijn tijdens het vervoer wordt niet in overweging genomen bij de vaststelling van de vervoerskosten of de prijs van vlees. De ontwikkeling van een methode om dierenleed in te calculeren zou een gelegenheid kunnen zijn om stimuleringsmaatregelen in te voeren die vervoersondernemingen aanmoedigen om dierenwelzijnsproblemen te voorkomen en die de economische prikkels die aanzetten tot niet-naleving tot een minimum zouden kunnen beperken.

Verkrijging van een uitgebreid gecentraliseerd overzicht van het vervoer van dieren, monitoring van de omstandigheden van levende dieren tijdens het vervoer en bevordering van logistieke optimalisatie. De lidstaten verzamelen informatie over de bewegingen van dieren met het oog op ziektebestrijding. De Commissie beschikt niet over uitgebreide, gecentraliseerde gegevens over het vervoer van dieren. Met een IT-systeem op EU-niveau om alle transporten, met inbegrip van binnenlandse transporten van levende dieren, te volgen, kan de monitoring worden verbeterd en kan de Commissie uitgebreide gecentraliseerde gegevens over het vervoer van dieren verkrijgen. Het gebruik van digitale instrumenten zou ook de planning en de logistiek van het vervoer van dieren kunnen optimaliseren. De monitoring van het dierenwelzijn tijdens het vervoer wordt belemmerd door de beperkte toegang tot de dieren tijdens het vervoer. De op dit gebied beschikbare technologische instrumenten zijn gebruikt in wetenschappelijke studies, maar worden nog niet in de praktijk toegepast. Nieuwe technologieën, zoals camera's en sensoren, kunnen bijdragen tot het meten en monitoren van het dierenwelzijn tijdens het vervoer.